Приложение към Заповед № РД-06-7 от 01.09.2026 г.

на министъра на труда и социалната политика

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА „АКТИВИРАНЕ НА НЕАКТИВНИ ЛИЦА”

I. Предпоставки за разработване и реализиране на Програмата

Неактивните лица са потенциал за увеличаване на предлагането на труд. Промяната в статута на обезкуражените лица ограничава нерегламентираната заетост, което увеличава икономически активното население. Активирането на продължително безработните и на неактивните лица е важен приоритет на политиката на пазара на труда и се обуславя както от необходимостта от увеличаване на работната сила за поддържане на икономическия растеж, така и с цел социално включване. За да бъдат ефективни действията по активиране е необходим индивидуален подход спрямо лицата от посочената целева група.

Икономически неактивните лица[1] (лицата извън работната сила) на възраст 15 – 64 навършени години са 1 049,9 хил. през 2025 г.[2], като през последните години броят им бележи тенденция на намаление. Най-голям е броят на лицата извън работната сила в Югозападния район – 305,1 хил., а най-малък е в Северозападния район – 110,5 хил.

Лицата в тази група, желаещи да работят, са общо 86,9 хил., а 16,5 хил. се отнасят към групата на „обезкуражените лица”, което е 1,57 % от икономически неактивните лица на възраст 15 – 64 г. От групата на „обезкуражените лица” 10,2 хил. са мъже, а 6,4 хил. са жени. Основните причини за неактивност са липсата на работни места, подходящи за образователното и квалификационното равнище на обезкуражените лица, липсата на квалификация, умения или трудов опит, непривлекателно заплащане и др. Обезкуражените лица са част от населението извън работната сила, които при определени условия могат отново да започнат да търсят активно работа или да започнат работа. Активното поведение на пазара на труда на тези хора зависи от комплекс от фактори – икономическа ситуация, предлагане и търсене на труд, осигурителна и данъчна тежест, адекватна политика за активиране и др.

Все още наличният резерв от неактивни, вкл. обезкуражени лица, е сред основните предизвикателства на пазара на труда. В отговор на това предизвикателство, в Националните планове за действие по заетостта се предвижда прилагане на активни и превантивни мерки за интегриране на неактивните и продължително безработните лица. Те са една от групите, към които приоритетно е насочена активната политика на пазара на труда. Работата по активирането им следва да отчита специфичните характеристики на всяко отделно лице от целевите групи на пазара на труда, като специално внимание се отделя на натрупването на негативни признаци у всеки бенефициент на активната политика на пазара на труда. Дейностите са насочени към безработни лица, които са с ниско образование и без квалификация, не са активни на пазара на труда, защото са с ниска или без пригодност за заетост и считат, че не могат да се реализират на пазара на труда. Действията са насочени и

[1] Съгласно методологията на Националния статистически институт, използвана в Наблюдението на работната сила, икономически неактивните лица са лицата над 15 години, които не са нито заети, нито безработни през наблюдавания период. Обезкуражените лица желаят да работят, но не търсят активно работа, тъй като смятат, че няма да намерят такава.

[2] По данни от Националния статистически институт.

към безработни младежи с ниска мотивация за труд, много често с ниско образование и без трудов опит, които не работят и не учат и др. неактивни лица.

Данните за 2025 г. показват, че е налице тенденция на намаление и на групата от млади хора, които не са заети и не участват в никакви форми на образование и обучение. Относителният дял на лицата на 15-29 навършени години, незаети и неучастващи в образование и обучение (NEET), от населението на същата възраст през 2025 г. е бил 13,8 %, като за последните пет години техният дял намалява с 4,3 п.п. (18,1 % през 2020 г.). Неактивните млади хора са значителен брой, а тяхната пасивност, слаба мотивация за учене и работа, липсата на професионален опит и трудови навици препятстват наемането им от работодателите. Не на последно място, част от младите хора с ниска степен на образование и/или професионална квалификация, са напуснали преждевременно образователната система и шансовете им за реализация без посредничество и подкрепа за повишаване пригодността им за заетост са минимални. Тази група от младежи не е хомогенна и включва подгрупи със специфични социално-демографски характеристики. Точното идентифициране на младежите от тези групи и определянето на техните специфични потребности е задължително условие както за правилното насочване на съществуващите услуги и мерки за тяхното активиране, така и за разработване и прилагане на нови диференцирани услуги и мерки за обучение и заетост в бъдеще.

Националната политика за младите хора, в контекста на гаранцията за младежта, изисква те да бъдат активирани – да им бъде оказана подкрепа за започване на работа, включване в обучение за възрастни или връщане в образователната система. В дейността по активирането им обаче основен риск още в самото начало е идентифицирането им и осъществяването на контакт с тях. В допълнение, редица младежи не са информирани за възможностите, които предоставят институциите, а им липсва и мотивация за активно поведение на пазара на труда. Спецификите на посочената група младежи, както и факта, че много често институциите не разполагат с информация за тях, за да ги подпомогнат, налага прилагането на нетрадиционен подход за тяхното идентифициране, достигане до тях и активирането им за заетост и/или обучение. Програмата дава възможност за наемане на млади хора (младежки медиатори), които да работят с млади хора, тъй като еднаквата възрастова група предразполага, налице е общ език, подобни интереси. В същото време младежките медиатори работят в общинските администрации и по този начин имат информация за осъществяване на контакт с неактивни младежи, за организиране на неформални събирания и др. Не на последно място, младежките медиатори работят в тясна връзка с местното териториално поделение на Агенцията по заетостта, където се предлагат разнообразни услуги за заетост и с местни неправителствени организации, работещи с младежи.

Осигуряването на достъпни, качествени и ефективни посреднически услуги е ключова предпоставка за активиране на лицата от групите в неравностойно положение на пазара на труда. Програмата предоставя възможност за осигуряване на услуги, съобразени с индивидуалните потребности на лицата и допринасящи за повишаване на мотивацията им за активно поведение на пазара на труда. Тя обединява различни инструменти и услуги за привличане на лицата за регистрация и ползване на услугите на бюрата по труда и частните трудови посредници, както и предоставяне на специализирани индивидуални и интегрирани услуги на регистрираните безработни лица, в т.ч. психологическо подпомагане, мотивиране за активно поведение на пазара на труда, насочване към подходящи услуги, предоставяни от специално обучени специалисти – медиатори, психолози, мениджъри на случай (кейс-мениджъри).

II. Основна цел

Активиране и включване на пазара на труда на неактивни, вкл. обезкуражени лица и младежи до 29 г. (вкл.), които не работят, не учат и не са регистрирани в териториални

поделения на Агенцията по заетостта, и на безработни лица, посредством индивидуално и групово прилагане на инструменти и услуги за привличането и мотивирането им да се регистрират в териториални поделения на Агенцията по заетостта и насърчаване на включването им в обучение, връщане в образователната система и/или заетост.

III. Непосредствени цели

- Социална интеграция на икономически неактивните лица в трудоспособна възраст и на безработните от уязвимите групи на пазара на труда и намаляване на риска от бедност.
- Подпомагане на трудовата и социалната интеграция на безработни лица чрез предоставяне на посреднически услуги, идентифициране на други услуги (социални, здравни, образователни и др.), от които те се нуждаят, и оказване на съдействие за предоставянето им.

IV. Обхват на Програмата

Програмата включва четири компонента:

1. Компонент „Работа с неактивните лица”:

1.1. Ромските медиатори изпълняват задачи на територията на цялата страна.

1.2. Младежките медиатори изпълняват задачи в общини, определени със заповед на министъра на труда и социалната политика.

2. Компонент „Трудови борси” се изпълнява съобразно предвидените в плана за действие на Агенцията по заетостта и включени в Националния план за действие по заетостта през съответната година трудови борси.

3. Компонент „Насърчаване и развитие на местно сътрудничество по въпросите на заетостта” се изпълнява на територията на цялата страна.

4. Компонент „Психологическо подпомагане, мотивиране за активно поведение на пазара на труда и консултиране на безработни лица” се изпълнява на територията на цялата страна.

V. Обект на Програмата

1.Неактивни лица (лица, които не са осигурени по чл. 4 и 4а от Кодекса за социално осигуряване и не са осигурители по реда на чл. 5 от Кодекса за социално осигуряване, не са регистрирани като търсещи работа лица в териториално поделение на Агенцията по заетостта и не са във формално образование или обучение, вкл. младежи до 29 г. (вкл.), които не работят и не учат), вкл. обезкуражени лица.

2. Регистрирани безработни лица, приоритетно от групите в неравностойно положение на пазара на труда (младежи до 29 г. (вкл.), продължително безработни, безработни с ниско образование и без квалификация и др.).

3. Регистрирани безработни лица, самоопределили се като роми (с минимум средно образование), назначени по Програмата като ромски медиатори в териториално поделение на Агенцията по заетостта.

4. Регистрирани безработни лица с висше образование по специалности в областта на педагогическите, хуманитарните, социалните, стопанските и правните науки, назначени по Програмата като мениджъри на случай (кейс-мениджъри) в териториално поделение на Агенцията по заетостта.

5. Регистрирани безработни лица с висше образование по психология, назначени по Програмата като психолози или мениджъри на случай (кейс-мениджъри) в териториално поделение на Агенцията по заетостта.

6. Регистрирани безработни лица с висше образование, назначени по Програмата като младежки медиатори в общински администрации.

VI. Принципи за изпълнение на Програмата

1.*Законосъобразност* – Програмата е разработена на основание чл. 31, ал. 1 от Закона за насърчаване на заетостта.

2.*Ресурсна осигуреност* – Програмата се финансира със средства от бюджета за активна политика на МТСП.

3. *Съгласуваност и допълняемост* – Програмата не дублира изпълнявани към момента програми и мерки на пазара на труда. Използването на инструменти, механизми и други подобни по други програми и/или мерки допълва настоящата Програма и гарантира прилагането на интегриран подход в действията на пазара на труда.

4. Партньорство и сътрудничество между институциите при изпълнението на Програмата на национално и местно ниво.

5.*Недопускане на дискриминация,* съгласно разпоредбите на Закона за защита от дискриминацията.

6.*Прозрачност и гласност* – ангажиране в реализацията на Програмата на различни управленски, икономически и обществени структури.

7. *Доброволност* – неактивните, вкл. обезкуражените и безработните лица участват по свое желание в дейностите по Програмата.

8. *Обратна връзка* – ежемесечно предоставяне на информация и отчети, относно изпълнението на Програмата, с оглед установяването на резултатите от нея и при необходимост от промени в условията, обхвата и обекта на Програмата с цел постигане на максимална ефективност.

VII . Ред и условия за реализация на Програмата

Програмата се реализира посредством изпълнението на дейности в четири компонента:

1. Работа с неактивните лица;

2. Трудови борси;

3. Насърчаване и развитие на местно сътрудничество по въпросите на заетостта;

4. Психологическо подпомагане, мотивиране за активно поведение на пазара на труда и консултиране на безработни лица.

Действията в рамките на отделните компоненти могат да се осъществяват самостоятелно или обвързано с изпълнението на останалите компоненти. Взаимното допълване подсилва ефекта на всеки компонент на Програмата.

1. Работа с неактивните лица

1.1. Ромски медиатори: По Програмата, след обучение, работят трудови посредници – ромски медиатори към териториалните поделения на Агенцията по заетостта, които са регистрирани безработни лица, самоопределили се като роми, със завършено най-малко средно образование. Избраните по Програмата лица се назначават като трудови посредници (код 3333-3003 от НКПД, 2011 г.) и за целите на Програмата се наричат „ромски медиатори“. Във всяко от териториалните поделения на Агенцията по заетостта се назначават ромски медиатори.

В рамките на компонента се изпълнят следните дейности, свързани с ромските медиатори:

- Подбор на регистрирани безработни лица с ромски етнически произход и минимум завършено средно образование за назначаване като ромски медиатори по Програмата;
- Обучение за придобиване на професионална квалификация, по част от професията „Трудово посредничество“ (код 092304 от Списъка на професиите за професионално образование и обучение, утвърден от министъра на образованието и науката) или въвеждащо обучение на работното място;
- Назначаване на избраните кандидати в териториалните поделения на Агенцията по заетостта;
- Всеки ромски медиатор има право да ползва наличната техника и ресурси в бюрото по труда, в което е назначен, с цел ориентиране в ситуацията на пазара на труда и подходящо обезпечаване на работата си с неактивните, вкл. обезкуражените лица.

1.2. Младежки медиатори

В изпълнение на ангажиментите по гаранцията за младежта за идентифициране на младежите, които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта, за достигане до тях и активирането им да работят или да учат/да се образоват, в общинските администрации се назначават младежи с висше образование. Подборът на младежите се осъществява от териториалните поделения на Агенцията по заетостта, с участието на представител/и от съответната общинска администрация, като изборът се осъществява сред регистрираните безработни лица до 35 г. (вкл.) с придобито висше образование. За да се гарантира ефективно изпълнение на дейностите, младежките медиатори трябва да притежават добри комуникативни умения, познания за законодателната уредба в областта на заетостта, образованието, обучението на възрастни, социалното подпомагане и др., както и знания за програми и насърчителни мерки, финансирани от държавния бюджет, за схеми, реализирани със средства от Европейските структурни фондове в посочените области. Младежите се назначават в общинските администрации на длъжност „младши специалист, младежки медиатор“ (от единична група 3359, НКПД 2011 г.) за осъществяване на дейности по идентифициране, достигане до и активиране на млади хора, които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта. Предвид спецификата на работата, която осъществяват, и целевата група, с която работят, младежките медиатори следва да бъдат назначавани в дирекциите/отделите на общинската администрация, изпълняващи социални и/или младежки дейности.

Младежките медиатори изпълняват функцията на посредник между неактивните младежи, обект на Програмата и институциите, които предоставят подходящите социални, здравни, образователни и др. услуги, допълващи по ефективен начин посредническите услуги, предоставяни от териториалните поделения на Агенцията по заетостта. За целта те работят съвместно с експерти от различни институции, за да предложат пакет от услуги, които в максимална степен удовлетворяват индивидуалните потребности на съответното безработно лице, планират и координират процеса на тяхното предоставяне.

Териториалните поделения на Агенцията по заетостта и общинските администрации съдействат на младежките медиатори за успешното изпълнение на дейностите по Програмата.

В рамките на компонента се изпълняват следните дейности, свързани с младежките медиатори:

- Подбор на регистрирани безработни лица до 35 г. (вкл.), с придобито висше образование, за назначаване като младежки медиатори по Програмата.

- Обучение за придобиване на професионална квалификация, по част от професията „Социални дейности“ (код 092302 от Списъка на професиите за професионално образование и обучение, утвърден от министъра на образованието науката) или въвеждащо обучение на работното място.
- Назначаване на успешно завършилите обучението в общинските администрации.
- Изпълнение на дейностите на младежки медиатор по Програмата.
- На всеки младежки медиатор се осигурява работно място и персонален компютър с интернет връзка, и му се предоставя възможност да ползва наличната техника и ресурси в общинската администрация, в която е назначен, с цел изпълнение на задачите, съобразно длъжностната характеристика на младежкия медиатор. Общините, при възможност, осигуряват за служебно ползване на младежкия медиатор телефон (стационарен и/или мобилен), средства за транспорт (напр. абонаментна карта или финансови средства).
- Във всяко териториално поделение на Агенцията по заетостта, което обслужва общини, в които са назначени младежки медиатори, се определя лице за контакт с назначените по Програмата младежки медиатори.

1.3. Активиране на неактивните лица

1.3.1. Ромски медиатори в териториалните поделения на Агенцията по заетостта

С цел насърчаване на активното поведение на пазара на труда на неактивните, вкл. обезкуражените лица, задачата на ромския медиатор е да съкрати/прекрати престоя на лицата без работа и да ги насочи към реализация на трудовия пазар посредством мотивирането им да търсят работа и да работят, да учат, вкл. да се образоват, да се регистрират в бюрата по труда. За целта медиаторът работи активно с лица, обект на Програмата. Провежда формални и неформални, неоповестени срещи с лицата – групови и индивидуални. Провеждането на подобни срещи е първата стъпка, която трябва да се предприеме за всяко лице с цел информиране на лицето и определяне на личния шанс за започване на работа. Ромският медиатор работи съобразно индивидуалните потребности и характеристики на бенефициентите, информира ги и ги мотивира да бъдат активни на пазара на труда.

За постигане на посочените цели, ромският медиатор работи в кварталите с население с предимно ромски етнически произход.

Ромските медиатори (самостоятелно и с други служители от териториалните поделения на Агенцията по заетостта) **изпълняват следните дейности:**

- организиране и провеждане заедно с други служители от териториалните поделения на Агенцията по заетостта на информационни кампании за насърчаване регистрирането в териториално поделение на Агенцията по заетостта – за представяне на законовите разпоредби и запознаване с различни правни казуси, касаещи статута на заетите, безработните, неактивните – техните права и задължения, и възможности и насочване на лицата към активно поведение на пазара на труда;
- провеждане заедно с други служители в териториалните поделения на Агенцията по заетостта на предварително оповестени неформални семинари с цел изграждане на умения у участващите за ефективно търсене на работа, подготовка за кандидатстване и участие в интервю с работодатели. Семинарите помагат в неформална обстановка на участващите лица да се асоциират към активно търсещите работа;
- идентифициране на групите от неактивни, вкл. обезкуражени лица, и техните потребности чрез провеждане на неформални срещи – индивидуални и групови, по въпроси, свързани със заетостта, професионалното информиране и консултиране;

- индивидуална работа с бенефициентите – предоставяне на съвети на безработните лица, които имат нужда от помощ за намиране на работа, съобразени с индивидуалните им потребности: помощ при изготвяне и редактиране на автобиография, анализ на различните техники на търсене на работа, избор на подходящо обучение. Сред основните цели на ромския медиатор при индивидуалната работа е да се определи съществуват ли обективни (преодолими или непреодолими) пречки пред лицата да си намерят и да започнат работа (пречки, които поставят лицето в неизгодно положение на пазара на труда – те могат да бъдат свързани с: личността – пол, възраст, етническа принадлежност; професията – дали се търси или не на местния пазар на труда; липсата на квалификация и трудов стаж; личностните качества);
- мотивиране за активно поведение на пазара на труда след регистрация на лицата в териториално поделение на Агенцията по заетостта;
- създаване на умения и навици за търсене на работа и подпомагане включването в заетост – търсене на обяви в различни източници като вестници, списания, интернет; при изпълнението на тази дейност медиаторите използват наличната офис техника (компютър, принтер, телефон и др.) в териториалните поделения на Агенцията по заетостта;
- предоставяне на практически насоки за търсене на работа;
- създаване на активни контакти между медиатора и бенефициентите.

1.3.2. Младежки медиатори в общините

Младежкият медиатор работи активно на различни места, известни на местно ниво като средища за събиране на младите хора – читалища и библиотеки, (интернет) клубове, кафенета, търговски центрове, кина и др. Важно в работата на младежкия медиатор е да отиде на място – в средата на неактивните младежи, където те се чувстват по-самоуверени и комуникацията с тях би била по-ползотворна.

Младежките медиатори организират (самостоятелно или съвместно със служители от териториалните поделения на Агенцията по заетостта, както и в сътрудничество с НПО, работещи за/с младежи, доброволчески младежки организации и др.) и **изпълняват следните дейности:**

- идентифициране на групите от младежи до 29 г. (вкл.), които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта, неактивни, вкл. обезкуражени лица, и техните потребности чрез събиране на информация и провеждане на неформални срещи – индивидуални и групови, с цел формиране на тяхното активно поведение на пазара на труда, по въпроси, свързани със заетостта, професионалното обучение, информиране и консултиране;
- подпомагане за установяване на активни контакти между бенефициентите на Програмата и институциите;
- информиране и консултиране на младежи до 29 г. (вкл.), които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта относно законовите разпоредби, касаещи статута на заетите, безработните, неактивните – техните права и задължения, възможности за трудова реализация и насочване на лицата към активно поведение на пазара на труда (към териториално поделение на Агенцията по заетостта, училища, центрове за професионално обучение, частни трудови борси, предприятия, осигуряващи временна работа и др.);
- сътрудничество с представители на местната власт, социални работници, училища, работодатели, НПО (вкл. работещи за/с младежите и доброволчески организации) и др., при установяване на контакти и работа с младежи до 29 г. (вкл.), които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта;

- участие в изграждането и в дейността на мрежи за сътрудничество между заинтересовани институции/училища/НПО с цел ефективна комуникация и работа за реализиране на различни хоризонтални политики, отнасящи се до младежи до 29 г. (вкл.), които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта;
- групова и индивидуална работа с бенефициентите на Програмата – младежи до 29 г. (вкл.), които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта с цел предоставяне на съвети и подкрепа на безработните, които имат нужда от помощ за търсене и намиране на работа, включване в заетост и обучение в съответствие с индивидуалните им потребности: помощ при изготвяне и редактиране на автобиография, запознаване с различни техники за търсене на работа, избор на подходящо обучение.

За постигане целите за идентифициране и активиране на младежи, които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта, освен описаното по-горе, младежките медиатори в общинските администрации организират (самостоятелно и с други служители от общинските администрации, както и със служители от териториалните поделения на Агенцията по заетостта) и изпълняват и следните дейности:

- Идентифициране на младежи, които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта. Идентифицирането означава поименно определяне на младеж, който не учи, не работи и не е регистриран като търсещ работа в териториално поделение на Агенцията по заетостта, заедно с адрес за осъществяване на контакт с него.

- Достигане до младежи, които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта което включва тяхното намиране и осъществяването на контакт с младеж от целевата група по Програмата.

- Осъществяване на контакт и съвместна работа с местни младежки организации (вкл. младежки центрове и доброволчески младежки организации), с висши и средни училища в района и с НПО, с които могат да си сътрудничат както в процеса на „идентифициране“, така и в процеса на „достигане“ на неактивните младежи.

2. Трудови борси

По Програмата се организират и провеждат общи и специализирани трудови борси с цел директно договаряне и удовлетворяване интересите на търсещите работа лица и работодателите. Трудовите борси предоставят възможност на работодателите от даден регион (или отрасъл) да заявят от какви работници се нуждаят и директно да се договарят с търсещите работа лица. Лицата, участващи в борсите, получават информация по интересуващите ги въпроси относно условията на работа и заплащане на конкретните работни места. Договарят се пряко с работодателите и по този начин се насърчава предлагането на труд, в т. ч. от неактивни и обезкуражени лица, без регистрация в териториалните поделения на Агенцията по заетостта. При организирането на подобни борси се оказва помощ и насочване при избор на професионална област, квалификация и адаптиране към ново работно място, организирано със съдействието на работодателите, участващи в трудовата борса.

При провеждането на трудовите борси е допустимо използването на подходи, услуги и инструменти, използвани в рамките на други програми или проекти и отговарящи на един от основните принципи на реализация на Програмата – съгласуваност и допълняемост. Сред възможните допълващи се инструменти, които следва да се използват при провеждането на трудовите борси са:

- представяне на информация за пазара на труда, правата и задълженията на търсещите работа лица, регистрирани в териториалните поделения на Агенцията по заетостта и др.;
- разработване, публикуване и разпространение на информационни материали за популяризиране на Програмата, информиране относно политиката за активиране и възможностите за реализиране на пазара на труда, правата и задълженията на търсещите работа лица, регистрирани в териториалните поделения на Агенцията по заетостта;
- използване на ресурсите (информационни, комуникационни и технически) в териториалните поделения на Агенцията по заетостта.

3. Насърчаване и развитие на местно сътрудничество по въпросите на заетостта

Основна задача на Програмата е предприемането на действия с оглед повишаване предлагането на труд от неактивни, вкл. обезкуражени лица, посредством индивидуална и групова работа с тях. В рамките на Програмата е поставена и специфичната задача да се тества неприлаган до момента неформален подход за справяне с проблеми на местните пазари на труда.

Като най-добре запознати със ситуацията в общините, местните организации – представители на държавната власт, на социалните партньори, НПО, представители на бизнеса, гражданското общество, в т.ч. младежките организации, обединяват усилията си посредством взаимно договаряне относно проблемните области, необходимите действия за преодоляването им, отговорностите и възможностите за подобряване ситуацията на пазара на труда. За целта се прилагат действия за интегриране на усилията на териториалните поделения на Агенцията по заетостта, социалните партньори и консултантски и образователни институции, НПО и организации на гражданското общество, в т.ч. младежките организации, с оглед определяне на проблемите на местния пазар на труда и предприемане на съгласувани, обединени действия по посока повишаване предлагането на труд.

4. Психологическо подпомагане, мотивиране за активно поведение на пазара на труда и консултиране на безработни лица, регистрирани в териториални поделения на Агенцията по заетостта

4.1. Психологическо подпомагане и мотивиране за активно поведение на пазара на труда

По Програмата се назначават като психолози към териториалните поделения на Агенцията по заетостта регистрирани безработни лица с висше образование по психология.

Лицата се назначават на длъжност „Психолог” (код 2634 6001 от НКПД, 2011 г.) в териториалните поделения на Агенцията по заетостта, както следва:

- по един психолог в областни дирекции „Бюро по труда“ със седалище в Благоевград, Бургас, Велико Търново, Видин, Враца, Габрово, Добрич, Кърджали, Кюстендил, Ловеч, Монтана, Пазарджик, Перник, Плевен, Пловдив, Разград, Русе, Силистра, Сливен, Смолян, Стара Загора, Търговище, Хасково, Шумен, Ямбол, в областни дирекции „Бюро по труда“ със седалище София: „Сердика“, „Изток“, „Люлин“, „Възраждане“ и в дирекции „Бюро по труда“ със седалище Ботевград и със седалище Пловдив: „Родопи“ и „Марица“, както и в дирекциите „Бюро по труда“, където е установена необходимост от специализирано психологическо подпомагане;

- двама психолози в областна дирекция „Бюро по труда“ със седалище Варна.

В рамките на този компонент се изпълняват следните дейности:

- Подбор на безработни лица, регистрирани в териториалните поделения на Агенцията по заетостта, които притежават образователно-квалификационна степен „бакалавър" или „магистър" по психология за назначаване като психолози по Програмата;
- Обучение за придобиване на професионална квалификация, по част от професията „Трудово посредничество" (код 092304 от Списъка на професиите за професионално образование и обучение, утвърден от министъра на образованието и науката) или въвеждащо обучение на работното място;
- Назначаване на избраните кандидати в териториалните поделения на Агенцията по заетостта и предоставяне на услуги, самостоятелно или като част от консултантски екип, по психологическо подпомагане и мотивиране на безработни лица за активно поведение на пазара на труда.

В зависимост от индивидуалните потребности и идентифицираните проблеми, психолозите предоставят на безработните лица една или няколко психологически услуги:

✓ **Индивидуално психологическо консултиране,** което включва използване на специфични психологически техники за снижаване на напрежението и преодоляване на първоначалните трудности при провеждане на консултации с безработни лица, изслушване на лицата, идентифициране на проблеми, работа върху личностни бариери за тяхното преодоляване, подпомагане на безработните лица при вземане на решения, оценяване на постигнатите резултати от набелязаните действия по време на предишни консултации, приемане на решения за нови действия, водещи до постигане на конкретни резултати и разрешаване на съществуващи проблеми и др.;

✓ **Психологическо изследване** за диагностика на индивидуалните психологически характеристики на безработното лице, специализиран подбор по заявка на работодател за обявени свободни работни места, подбор за включване в програми и мерки за заетост и обучение. В зависимост от поставените цели на психологическото изследването се прилагат комплексни методи - интервю, събеседване, наблюдение, тестови методики и др.

✓ **Групово психологическо консултиране** с цел формиране на социални умения при търсене на работа, справяне със стреса и повишаване на самооценката на безработните лица, изграждане на основни умения за общуване и представяне пред работодатели, подготовка на документи за кандидатстване за работа, подпомагане на трудовата реализация и адаптацията към пазара на труда и др.

✓ **Провеждане на съвместни консултации със специалисти от консултантски екип/екипи** на безработни лица от рисковите групи на пазара на труда и др.

В рамките на Програмата психолозите мотивират лицата за активно поведение на пазара на труда, посредством което безработните придобиват практически умения за търсене на работа: знания и умения за ориентиране на пазара на труда и адаптиране към неговите изисквания, за търсене и избор на подходящо обучение или заетост. Мотивирането за активно поведение на пазара на труда е насочено към придобиване на практически умения за търсене на работа – умения за подготовка на документи за кандидатстване за работа, усвояване на умения за ефективно използване на различни източници на информация за свободни работни места, усвояване на умения за успешно представяне пред работодател, използване на позитивното влияние на групата – повишаване на активността за търсене на работа, сътрудничество, подпомагане и насърчаване.

Приоритетно по Програмата се мотивират за активно поведение на пазара на труда безработни младежи до 29 г. (вкл.), безработни лица с ниско образование и без квалификация, продължително безработни и др. лица от групите в неравностойно положение на пазара на труда.

Всеки психолог, назначен по Програмата, има право да ползва наличната техника и ресурси в териториалното поделение на Агенцията по заетостта, в което е назначен, с цел ефективно изпълнение на възложените дейности.

4.2. Консултиране на безработни лица от мениджъри на случай (кейс-мениджъри)

Осигуряването на подкрепа за безработните от уязвимите групи на пазара на труда при търсене и започване на работа е една от целите на Програмата. За постигане на тази цел в рамките на Програмата се предоставят специализирани услуги, които включват проучване на потребностите и потенциала на лицата и условията на средата, в която се намират, идентифициране на основните пречки пред трудовата и социалната им интеграция, определяне на подходящ набор от услуги с цел преодоляване на идентифицираните пречки, институциите, които ги предоставят, условията за достъп до тези услуги и действията, които лицата трябва да предприемат, за да ги получат. При прилагането на този подход, улесняващ прехода между различни състояния на пазара на труда – от неактивност към трудова дейност, от безработица към заетост, от безработица към обучение, безработните ползват услугите на специално обучени специалисти – мениджъри на случай (кейс-мениджъри). Мениджърите на случай (кейс-мениджърите) изпълняват функцията на посредник между лицата и институциите, които предоставят подходящите социални, здравни, образователни и други услуги, допълващи по ефективен начин посредническите услуги, предоставяни от териториалните поделения на Агенцията по заетостта. За целта те работят съвместно с професионалисти в различни области и институции, за да предложат пакет от услуги, които в максимална степен удовлетворяват потребностите на съответното безработно лице, планират и координират процеса на тяхното предоставяне.

По Програмата се назначават като мениджъри на случай (кейс-мениджъри) (код 3333-3004 от НКПД, 2011 г.) към териториалните поделения на Агенцията по заетостта, регистрирани безработни лица, с висше образование по специалности в областта на педагогическите, хуманитарните, социалните, стопанските и правните науки. За да се гарантира ефективно изпълнение на дейността, мениджърите на случай (кейс-мениджърите) трябва да притежават добри комуникативни умения, познания за законодателната уредба в областта на заетостта, образованието, обучението на възрастни, социалното подпомагане и др., както и знания за програми и насърчителни мерки, финансирани от държавния бюджет, и за схеми, реализирани по програми, финансирани с европейски средства в посочените области.

Мениджърите на случай (кейс-мениджъри) работят в териториалните поделения на Агенцията по заетостта в областните градове в страната или в дирекции „Бюро по труда“, с установена необходимост от подпомагане от кейс-мениджър. В гр. София се назначават мениджъри на случай във всяко териториално поделение на Агенцията по заетостта, а в останалите областни градове – по един мениджър на случай.

В рамките на този компонент се изпълняват следните дейности:

- Подбор на безработни лица, регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта, с висше образование по специалности в областта на педагогическите, хуманитарните, социалните, стопанските и правните науки за назначаване като мениджъри на случай (кейс-мениджъри) по Програмата;
- Обучение за придобиване на професионална квалификация, по част от професия „Социални дейности“ (код 092302 от Списъка на професиите за професионално образование и обучение, утвърден от министъра на образованието и науката) или въвеждащо обучение на работното място;
- Назначаване на избраните кандидати като мениджъри на случай (кейс-мениджъри) в териториално поделение на Агенцията по заетостта;
- Изпълнение на функциите на мениджърите на случай (кейс-мениджър).

Всеки мениджър на случай (кейс-мениджър) има право да ползва наличната техника и ресурси в териториалното поделение на Агенцията по заетостта, в което е назначен, с цел ориентиране в ситуацията на пазара на труда и подходящо обезпечаване на работата си с безработните лица.

VIII. Институции, ангажирани с изпълнението на Програмата

1. Министерство на труда и социалната политика (МТСП)

- Министърът на труда и социалната политика утвърждава Програмата на основание чл. 31, ал. 5 от Закона за насърчаване на заетостта и при необходимост утвърждава изменения и допълнения в нея.
- Осигурява необходимите финансови средства за реализация на Програмата от бюджета на МТСП за активна политика на пазара на труда, в съответствие с Националния план за действие по заетостта през съответната година.
- Извършва обща координация, методическо ръководство и контрол по изпълнението на Програмата.
- Ежемесечно обобщава информация относно постигнатите резултати от дейността на младежките медиатори.
- Организира срещи, вкл. онлайн, с младежките медиатори, за представяне на актуална информация за активната политика на пазара на труда и за запознаване с текущата работа на младежките медиатори (в т.ч. трудности, добри практики и постигнати успехи в достигането и активирането на неактивни младежи).

2. Агенция по заетостта

- Осигурява методическо ръководство, координация и организация за изпълнението на Програмата.
- Разпределя необходимите средства за финансиране изпълнението на Програмата.
- Разработва, публикува и разпространява информационни материали за популяризиране на Програмата, информиране относно политиката за активиране и възможностите за реализиране на пазара на труда, правата и задълженията на търсещите работа лица, регистрирани в териториалните поделения на Агенцията по заетостта.
- Оказва съдействие на Центъра за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи към МТСП при разработване на програмите за обучение на медиатори, в т.ч. ромски и младежки, мениджъри на случай (кейс-мениджъри) и психолози.
- Назначава на трудов договор ромски медиатори, психолози и мениджъри на случай (кейс-мениджъри) по условията на Програмата към териториалните поделения на Агенцията по заетостта.
- Предоставя средства за финансиране заетостта на младежките медиатори.
- Ежемесечно обобщава и представя в МТСП постъпилата от териториалните поделения на Агенцията по заетостта информация относно изпълнението на Програмата.
- Осъществява непрекъснат мониторинг и контрол по изпълнението на Програмата.

3. Областни дирекции „Бюро по труда“

- Превеждат необходимите средства по сключените договори за заетост по Програмата.
- Превеждат средствата за стипендии, квартирни и транспортни разходи на включените в обучение лица, за времето на обучение.

4. Териториални поделения на Агенцията по заетостта

- Популяризират, разясняват и изпълняват Програмата на местно ниво.
- Изготвят предложение до Агенцията по заетостта с необходимите средства и график за провеждане на обученията по Програмата.

- Извършват подбор на безработни лица, които да бъдат назначени по Програмата като ромски медиатори, младежки медиатори, психолози или мениджъри на случай (кейс-мениджъри).
- Ежемесечно събират и предоставят информация на Агенцията по заетостта за изпълнението на Програмата.
- Сключват договор с Центъра за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи към МТСП за обучение по част от професиите „Трудово посредничество" и „Социални дейности" на одобрените за назначаване по Програмата безработни лица.
- Сключват договор с одобрените за назначаване по Програмата безработни лица за обучение по част от професиите „Трудово посредничество" или „Социални дейности" или организират въвеждащо обучение на работното място.
- Консултират и подпомагат наетите по Програмата ромски медиатори, младежки медиатори, психолози и мениджъри на случай (кейс-мениджъри) при работата им с неактивни, вкл. обезкуражени лица, с младежи до 29 г. (вкл.), които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта и с регистрирани безработни лица.
- Предоставят посреднически услуги за заетост на неактивните лица, активирани от ромските и младежките медиатори и регистрирали се в териториално поделение на Агенцията по заетостта.
- Предоставят информация за тенденциите на пазара на труда, посредническите услуги по заетостта, организирани и предоставяни от териториалните поделения на Агенцията по заетостта, на лица, които не учат и не работят, не са регистрирани като търсещи работа по реда на Закона за насърчаване на заетостта, насочени към териториално поделение на Агенцията по заетостта от младежките медиатори. Информацията може да се предоставя и извън помещенията на териториалното поделение на Агенцията по заетостта, в рамките на неформални събирания с неактивни лица, организирани от младежките или ромските медиатори.
- Определят служител/и (по възможност трудовия посредник, определен за работа с младежите, психолог и/или мениджър на случай), който да контактува с младежкия медиатор, назначен в общинската администрация, да му предоставя информация, напътствия, консултиране и др.
- Обучава младежките медиатори за работа с лица от неравнопоставените групи и по-специално с неактивните младежи.
- Организират и провеждат трудови борси.
- Предоставят на общинските администрации, наели младежки медиатори по Програмата, необходимите финансови средства за финансиране заетостта на наетите младежки медиатори.
- Координират връзките между институциите на местно ниво.
- Организират изпълнението и контрола по изпълнението на Програмата на местно ниво.
- Контролират работодателите и наетите по реда на Програмата за спазване условията на договора по Програмата на местно ниво.

5. Регионални управления на образованието

- Съдействат на младежките медиатори в работата им с неактивните младежи за връщането им в образователната система.
- Оказват съдействие на мениджърите на случай (кейс-мениджърите) за издаване на документи за образование или обучение на безработни лица.
- Подпомагат дейностите по връщане в образователната система на неактивни лица.
- Популяризират Програмата.

6. Дирекции „Социално подпомагане"

- Оказват съдействие на мениджърите на случай (кейс-мениджърите) за предоставяне на подходящи социални и др. услуги на безработни лица с цел улесняване прехода от неактивност към трудова дейност.
- Съдействат на младежките и ромските медиатори в дейностите им за идентифициране и достигане до неактивните лица.
- Подпомагат дейностите на младежките и ромските медиатори за достигане до неактивните лица.

7. Общински администрации, работодатели по Програмата

- Участват, съвместно с представител/и от териториално поделение на Агенцията по заетостта, в извършването на подбор на безработни младежи, които да бъдат назначени по Програмата като младежки медиатори.
- Сключват договор за съвместна дейност с териториалните поделения на Агенцията по заетостта за предоставяне на средства по Програмата за разкритите работни места за младежки медиатори, на които наемат насочени от териториалните поделения на Агенцията по заетостта безработни лица, обект на Програмата.
- Сключват трудов договор с наетите по Програмата младежки медиатори.
- Осигуряват работно място и персонален компютър с интернет връзка на назначените младежки медиатори. При възможност осигуряват за служебно ползване на младежките медиатори телефон (стационарен и/или мобилен), средства за транспорт (напр. абонаментна карта или финансови средства) и др., свързани с изпълнение на дейностите им (например средства за поемане на командировъчни и транспортни разходи за участието на младежките медиатори в обучения за поддържане и/или повишаване на квалификацията и уменията им, за участие в семинари, конференции и др.).
- Предоставят информация за осъществяване на връзка с младежи, които са отпаднали/напуснали образователната система и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта и оказват съдействие на младежките медиатори при организиране и изпълнение на дейности по Програмата.
- Популяризират Програмата на местно ниво.

8. Училища

- Съдействат на младежките и ромските медиатори в работата им с неактивните младежи за връщането им в образователната система.
- Подпомагат дейностите по връщане в образователната система на неактивни лица.

9. Център за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи

- Организира и провежда обучение по част от професиите „Трудово посредничество” и „Социални дейности”, в рамките на годишния си утвърден план за обучение на безработни лица, които да бъдат назначени като ромски медиатори, младежки медиатори, мениджъри на случай (кейс-мениджъри) или психолози.
- Съвместно с Агенцията по заетостта разработва програмите за обучение на медиатори, мениджъри на случай (кейс-мениджъри) и психолози.

10. Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”

- Осъществява системен контрол във връзка с реализацията на Програмата и информира прилагащите институции за резултатите от контролната дейност.

11. Комисии по заетостта към областните съвети за развитие

- Осъществяват наблюдение и контрол при изпълнението на Програмата.

- Осигуряват условия за провеждане на регионалната политика по заетостта в съответствие с националните и регионални приоритети.
- Участват в иницииране и сключване на местни споразумения за заетост.

12. Съвети за сътрудничество

- Осъществяват наблюдение, контрол и подпомагат реализацията на Програмата.
- Инициират, сключват и изпълняват местни споразумения за заетост с представители на местните работодателски организации, представители на бизнеса, сдружения на гражданското общество, НПО, работодатели и др.

13. Социални партньори

- Съдействат за популяризиране и реализиране на Програмата;
- Участват в иницииране, сключване и изпълнението на местни споразумения за заетост с представители на местните работодателски организации, представители на бизнеса, сдружения на гражданското общество, НПО, работодатели и др.

14. Младежки организации

- Съдействат на младежките медиатори в дейностите по идентифициране и достигане до младежите, които не работят, не учат и не са регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта.
- Участват в иницииране и сключване на местни споразумения за заетост.

IX. Финансиране

Реализацията на Програмата се финансира със средства от бюджета за активна политика на пазара на труда, съгласно Националния план за действие по заетостта за съответната година.

1. За всеки нает на работа по Програмата ромски медиатор, младежки медиатор, психолог и мениджър на случай (кейс-мениджър) за срока на изпълнение на Програмата, се предоставят средства за:

1.1. Трудово възнаграждение в размер, определен с Националния план за действие по заетостта за съответната година, за действително отработеното време.

1.2. Допълнителни възнаграждения с постоянен характер по минимални размери, установени в Кодекса на труда и в нормативните актове по прилагането му върху средствата по т.1.1.

1.3. Възнаграждения за основен платен годишен отпуск по чл. 155 или член 319 от Кодекса на труда.

1.4. Възнаграждение по чл. 40, ал. 5 от Кодекса за социално осигуряване.

1.5. Дължимите вноски за сметка на работодателя съгласно чл. 30а, ал. 1, т. 4 и т. 5 от ЗНЗ за фондовете „Пенсии“, „ТЗПБ“ и „ОЗМ“, ДЗПО и НЗОК и за фонд „Безработица“.

2. За регистрираните в териториално поделение на Агенцията по заетостта безработни лица, одобрени за наемане като ромски медиатори, младежки медиатори, психолози и мениджъри на случай (кейс-мениджъри) по Програмата, се предоставят средства за провеждане на обучение за придобиване на квалификация по част от професия („Трудово посредничество” и „Социални дейности”), както следва:

2.1. Стипендия при участие в обучение – за времето на обучението.

2.2. Транспортни разходи, когато обучението се провежда извън населеното място, в което живее лицето.

2.3. Квартирни разходи, когато обучението се провежда извън населеното място по местоживеене на лицето.

3. Финансирането на организацията и провеждането на трудови борси е в рамките на бюджета на Агенцията по заетостта за съответната година. Разработването и публикуването на информационните материали е в съответствие с чл. 16, т. 7 от Закона за насърчаване на заетостта.

4. Развитието на местното икономическо сътрудничество не изисква финансово осигуряване.

X. Продължителност на Програмата

Програмата е със срок на действие до 31.12.2027 г.

Въз основа на мониторинга и оценката на постигнатите резултати по изпълнение на целите на Програмата е възможно да се удължи срока на действието ѝ.

XI. Очаквани резултати

В резултат от изпълнението на Програмата се очаква:

1. Обучени регистрирани безработни лица за работа с неактивни и безработни лица.

2. Осигурена трудова заетост на трудоспособни безработни лица, назначени в териториални поделения на Агенцията по заетостта като ромски медиатори, психолози и мениджъри на случай (кейс-мениджъри) и в общинските администрации като младежки медиатори.

3. Активирани лица, вкл. младежи до 29 г. (вкл.), които не работят, не учат, регистрирани в териториалните поделения на Агенцията по заетостта и ползвали предлаганите услуги или включени в образование.

4. Безработни лица, регистрирани в териториално поделение на Агенцията по заетостта и ползвали услуги по психологическо подпомагане, мотивиране за активно поведение на пазара на труда и насочени към ползване на индивидуален пакет от услуги, предложен от мениджърите на случай.

5. Организирани и проведени трудови борси.

6. Изградени работещи местни сътрудничества с оглед повишаване икономическата активност на населението.

XII Мониторинг и контрол

В хода на реализация на Програмата се извършва текущ мониторинг.

Институциите, отговорни за изпълнението на Програмата, упражняват непрекъснат контрол върху:

- качеството на изпълнение на дейностите;
- ефективното изразходване на средствата;
- спазване на трудовото законодателство и трудовата дисциплина.

В края на съответната година изпълнителният директор на Агенцията по заетостта, в качеството на отговорна институция за изпълнение на Програмата, представя на министъра на труда и социалната политика:

- Отчет относно постигането на целите на Програмата и изразходването на средствата по нея, като се посочват срещнатите трудности при реализацията на Програмата и се предлагат мерки за преодоляването им.
- Предложения за промяна в условията, обхвата и обекта на Програмата и разпределение на средствата (ако това се налага), на основа резултатите от осъществявания непрекъснат мониторинг и контрол по изпълнението на Програмата.